Сарсын — РСФСР Президенин быыбардыыр күн

БУКА БАРЫ — БЫЫБАРГА!

Бары дойдулар пролетарийдара, холбоһук!

САНА ОЛОХ

ХАҺЫАТ
1931 СЫЛ АЛТЫННЫЫ
15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

№ 71 (7144) ● 1991 сыл. Бэс ыйын 11 күнэ. Олтоорунньук ● Сыаната 8 харчы

Отуойкаҕа олороойобут

Ким Россияны быыһыаҕай диэн боппуруос Президент быыбарыгар сябаастаан хаһаанньытааҕар да элбэх киһини долгутта. Үгүстэр, дьэ үөкүтүбуттуу, дойдубут туохха-ханныкка тиийэн кэлбиппитэн, калинги кэскилигэр туох ыйдаҥа баарыгар интэриэһиргэппиттэр. Президент поһуогар 6 кандидатура турда. Кинилартан, үгүстэр билиэлларинэн, Б. Н. Ельцин уонна Н. И. Рыжков туйа саналар, инники эрэл эргийаллар.

Дойдубут бары ортунан ыарахан балаһыанньаҕа киирдэ. Оттон ким киниини ханнык суолунан быыһыан баҕарарый? Б. Н. Ельцин, Россия правительствота бэйэлэриэ программаларын оногор РСФСР народнай депутаттарын үөрүс сьеһигэр киллэрбиттэрэ. Киниилэр билигин үөскээбит барыс хаһаайыстыбаннай проблемалары совотох рынок кэмэтүнэн быһаарарга суоттаналлара, оттон дойдуну рынок усулуобуйатыгар суһаллык киллэрэ охсорго дьулуһаллара, дьиҥэр, киһини дьиэсиннэрэр. Итиннэ рынок экономикатын анаан-минээн үөрэппит авторитеттар утаралларын кытта сөбүлэспэт буолуохха табыллыбат курдук. Социальнай сүүкүпүт тоһо буолуохтааҕа, тоһо болдьоҕунан туугу ситиһиэхтээхпит да чуолкайа биллибэт курдук. Оттон ол норуот астыммат буолуутун сиэбир үөскэтиэҕэ. Рынок кэмэтүнэн киһини проблемаларбыт сорохторо эрэ быһаарылыаҕа, атыннык государство көрүөҕэ. Научнай-техническай прогресс кэҥүлэзһин, коммерческайа суох күүстээх секторы үөскэтии, экономика тутулун уларытыы экономическай функциялары ылдьэ олорор государство кыттыыта суох быһаарылыыбаттарын туһунан суруйаллар. Уонна ол олохтоох даҕаны курдук. Онон Н. И. Рыжков рыногы сыыйа киллэриигэ уонна салаллар онгоруугэ туруорсуута сөптөөх курдук.

Былааннаах, экономическай уонна социальнай сайдыыга кэскилээх былааннары онгороору бары, үтүктүспүт курдук, киэр илгэ охсорго тиэтэйбэбит. Совхозтарга сылдьан ыйыталастахха, аны оннук буолбатах, билигин уларыта тутуу диэн айахха аньыыахтарын баҕараллар. Итиэ улахан алдьатылаах буолуоҕун умнуохха баар эбэ. Бэйэ ыйаан эбэ корбөтүн уларыта тутуута түһэрэр, оннэ сиэнэр табыллыбата буолуо. Экономиканы салайыы диэн быһаччы фермаҕа, хотуна, баанынаҕа баран дьаһайан барыы эрэ буолбатаҕа өйдөөр, социальнай-экономическай процестарга дьаһыахха, дьаалатынан устууну өрдэттэн сэрэтиэхэ хайаан да, наада эбэт. Бэйэтэ да улаханнык айтыраабыт бюджеппытын өссө итинник олоҕо суох ыра саналаҕа оҕустаран, эбии ыаратарбыт табыллыбат.

Россия салайааччылара политикайан дьарыктамматтарын, үлэҕэ-хамнаска быһаччы кыттыахтаактарын тулуйан эдэхтэ этиллэр эрэдэри, дьиг олоххо ол кестуоот. Сокуоннар сириларэ эрэ оруолаахха, үп-харчы, быыбаар быалдьаһыытын сириттэ эмиэ бара турар. Ыра оруну оҥоҕэ албыннаантарда сатаабын курдук балаһыанньа үөскүүр. Союз барыстан ыхыллар нолуок кэмэнин 45 бырыһыанын быһарын кытта Россия правительствота ону 38 ыырыһыанынан олохтуур. Саҥа усулуобуйаҕа сөп түбэппиэрэн, Союз итии 35-кэ диэри наматар, РСФСР тута сороон 30 бырыһыаҥҥа диэри аччатар. Итэ биэхэ чэпчэтиини оногор сыалынааҕар политическай сыала улахан курдук. Билигин биһиги государствобыт финансовай туругун да чуолкайдык өйдөобот буолан киирэн бардыбыт, налоговай политика үчүгэй аҕаан-суоттаан көрүүгэ олоҕуруохтаах этэ буоллаҕа. Оттон итинник хонон турдах ахсын халбаҥнымы турар сыыппаралартан киһи дьиксинэр. Нолуогу аччатыынан мэҥнэлээн, предприятиелары Союз бас билиндиттэн таһаарарга баҕа баһыйар курдук. Хаһаанга диэри политическай охсуһуу сиэртибэтэ буолабыт. Аҥардас ити да иһин Союзка уонна Россияҕа бэйэ-бэйэлэрин өйдөөбөр политиктары, салайааччылары олордор наада.

Бас билин туһунан элбэхтэ мөккүһэллэр. Баары барытын кимиэхэ эрэ бас билдэрдэхпитинэ, хаһаайыны буллардахпытына, үлэ-хамнас күүстүү үлүгэрэ, олохпут туһугар диэччи элбэх. Предприятиены, тэриллэни, этэллэрин курдук, бинир эмэ коллективка эбэтэр бинир эмэ киһиэхэ атыылаабыт кэмнэ нөҥүө сылыгар атыылаһан ылааччы кыайан үлэни тэрийбэтиттэн, билбэтиттэн ити предприятие дьадайыыта бардын. Биһиги итиэннэ тугу туһанабыт? Онон салайааччы, бас билэччи фактора туһунан боппуруос киһиэхэ материальная интэриэһин үөскэтиини кытта сэргэ туруорулуохтаах. Уопсайынан, приватизацияны ыытыыта улахан сэрахтээх буолар ураты наадалаах. Итиннэхэ психологияны билии, рынок быыһыытын майгытын таба учуоттаһыа поставщиктар, кредиттэрдэр оруоллара барыта сыһыары тутуллуохтаах. Приватизацияны күүс өрүүнэн, суһаллык ыытарга дьулуһуу дойду экономикатын сатарытыыта тиэрдиэн сөп. Оттон ол өлөр өлүүгэ тэҥнэах. Онон Н. И. Рыжков приватизацияны сыыйа, государство хонтуруолуттан таһаарбакка ыытарга этиитин ойуохха эрэ наада.

Быһата, олохпутун олох онгоруохтаах сорох боппуруостарга тохтоотоххо, Россия правительствотын билиигин дьаһалларыттан киһи дьиксинэрэ үгүс. Ельцин иһин куоластааччылар ити түгэннэри толкуйдаан көрүөхтэрин сөп эбэ.

М. СИДОРОВА.

Учаастактар күүтэллэр

«РСФСР Президенин быыбарын туһунан» РСФСР Сокуонун 12 ыстатыйатыгар олоҕуран, оройуоннга 28 быыбары ыытар учаастактардааҕы комиссиялар тэриллэн үлэлээтилэр.

И. П. ОКОНЕШНИКОВ, Хатылыгааҕы учаастак, комиссия председателэ:

—Советтарга быыбартан уратыта, урут суруйбуттарын курдук, бюллетени ылан куоластаабыт дьоҥҥо барыларыгар илии баттатабыт. Атына, сиҥ атын быыбардарга курдук, урна, кабиналар баллар. Көрдөрөн агитацияҕа мөлтөөтүбүт. Рыжков Н. И. уонна Ельцин Б. Н. ханнык эрэ матырыйаллар сиҥ баар курдуктар, оттон атын кандидаттар тустарынан быыбардаччылар ситэ-хото билсибэтилэр. Болдьоҕо, кырдьык, ыгым эбит.

Биһиги учаастакпытыгар 470 быыбардааччы кэлиһиэккэ киирдэ. Харбалаахха таһаҕас куруубуттар барбыт дьоммутуттан сэрэхэдиһэ олоробут, кыайан кэлэллэр дуу, урна илдьэрбит дуу. Биллэ илик. Дьон быыбартан улаханнык салгыбыттар, урукку курдук оро котөҕүллүү көстүбэт, агитация да оннук.

М. П. СЫСОЛЯТИНА, Үрэх Күөрэтээҥи учаастак комиссиятын чилиэнэ:

—Урналар, кабиналар барыта бэлэм буоллулар. Учаастакпытыгар быыбардааччы мунугун тэрийдибит. Киин, республикатааҕы уонна оройуоннааҕы хаһыаттарга Президенткэ кандидаттар тустарынан туох суруллубутун барытын мунньан дьоҥҥо тиэртибит. Одьулуун сельскэй Советын председателин солбуйаччы Н. Н. Шестаков уонна РКП райкомуттан Г. С. Колесов кэлэннэр быыбары ыытыы, Президенткэ кандидаттар тустарынан кэпсээтилэр. Барыта 74 быыбардааччылаахпытыттан үүс орто кырдьаҕастар, онон биирдиилээн дьиэлэриннэн кэрийэ сылдьан агитацияны ыыттыбыт, бинир олох кыамнат киһидээхпит, киниэхэ урна илдьэхпит.

Быыбардааччылары кытта кэпсэтэн көрүүгэ үгүстэр куоластарын Н. И. Рыжковка, В. В. Бакатинга уонна А. М. Тулеевка биэрэргэ этэллэр. Бюллетени хайдах толорору билиһиннэрдибит, онон бэс ыйын 12 күнүгэр бары быыбардааччылары учаастакпытыгар күүтэбит.

Ельцингэ тоҕоостоох кэм

Биһиги дойдубутугар экономика идеологиҕа бас бэриниэр буолан, маннык ыарахаҥҥа тиийдибит. Байылыат олоххо тиийиэҥ баҕарар буоллахха, иннини күөнгэ экономиканы таһаарыахха наада. Баайбыт-дуолбут, сирбит да хаһаайына суох буолан, ыыллан-тоҕуллан, тоҕута тэпсиллэн бүтэн эрэллэр. Киниларгэ үчүгэй хаһаайын наада. Киин ол иҥин чаһынай бас билиини киллэрээччилэргэ, приватизацияны түргэн тэлиниэн ыытаччыларга толору холбоһобун. Саха ССР правительствота сири чаһынай бас билиигэ биэрэри боппсон олорор. Ити олох сыыһа, сир хаһаайынньах эрэ буоллаҕына туох эмэ кэдьүүс тахсыан сөп. Билигин тоёту өбүллүүлээх дьаһаллар наадалар. Атын түгэнигэ дойдубут колониҕа да кубулуйар кутала суох буолбатах.

Итиннэ мин ити политиканы дьаныһан туран ыытар, демократтар лидердэрэ Б. Н. Ельцин иһин куоластыыр наадаладах диэн аҕабын.

Оттон Н. И. Рыжков туох баарынан М. С. Горбачев киһитэ, Коммунистическай партия представителэ. Дойдуну салаҥа да олорон туох да үчүгэйин онгорботоро, Фергана, Вануга, о. д. а. сирдэргэ хаан тохтуутуттар кини быһаччы эпиэттиэхтээх этэ. Партия норуокка авторитета түстэ. Онно рядовой коммунистар буолбакка, туох-ханнык иннинэ Рыжков курдук үрдүкү салалтаҕа олорбут коммунистар, партия кини аппарата буруйдаахтар. Киниилэр идеологиялаах олохтон хаалла, туһалыыр кыаҕа суох буолла. Дьон ону өйдөөтө, кини этиилэригэр, суруйуулариттар улам сөгөрбөт буолан иҥэллэр. Холобур, биһиги оройуоммутугар ааспыт сыллаахха «Правда» хаһыакка 251 киһи суруйбут эбит буоллаҕына, быыл баара-суоҕа 93 ааччы; ити хаһыаты ылар. «Коммунист» сурунаал оройуон үрдүнэн сыччах 7 эрэ кэлэр. Сурутуу суох. «Известия ЦК КПСС» сурунаалга ааспыт сыллаахха, саҥата да бэрт буолан, 112 киһи суруйбута, быыл ити 28-на диэри түстэ.

Биһиги республикабытыгар даҕаны Коммунистическай партия Ю. Н. Прокопьев курдук улугуруу камин эрэллээх саллааттара олорор, салайар буоллахтарына, ыраахтаны авторитеты ылыа суоҕа, улэ-хамнаһа да онуйбэтэ буолуо.

Саха сирэ Россияҕа сыһыанын туһунан этэр буоллахха, Россия түүнэтиллибэт бинир кэлим буолуутун иҥин турунуохха.

О. ДОРОФЕЕВ.
«Чэчир» кыра предприятие председателэ.

ӨЙДӨҺӨР ЛИДЕРДЭР НААДАЛАР

РСФСР Президенин быыбардыыр кэммит бу тиийэн кэллэ, онон сибээстээн барыбыт дьыҥаата быһаарыллар быыбарыгар саналаабын эттэхпинэ табыллыыһын. Тоҕо?

Биһиги Октябрьскай революция бастакы күннэриттэн улуу Ленин идеяларынан салайтаран олорбуппут, үлэлээбиппит. Ити идеялары тирэх оҥостон дойдубутун үгүс ыарахаттан быыһаабыппыт, бэйэбит норуот быыһыгынан эстэр-сиэлийэр иэдээниттэн быыһаммыппыт. Ону умнар, сиргэ-буоргa тэпсэр табыллыбат. Биһиги иннибитинэ олорон ааспыт кэлүүнэлэр дойдубут, манна олороччулар бука барыы уйулаах, көҥүл олохтоноробут туһугар олохторун да толун ураллары карэйбэтэхтэрэ, Баай байар, дьадаҥы дьадайар олоҕор эмиэ тоннебут дуо?

Ким да агитацията суох тус бэйэм санаабын эттэхпинэ, Россия Коммунистическай партиятынан өйөммут Н. И. Рыжковка куолаһы биэрэр наадалаах дии саныыбын. Кини Коммунистическай партия ыытар бары политиканы утумнаахтык тутуһар, Россияны өй-санаа өртүнэн чолугэр туһэриигэ турунар. Үп-харчы, баай-дуол улускэнэ суобаһы-майгыны бүтүннүү сутуйарыттан улаханнык кэлэйэр.

Инкиһиинэн, экономика өртүнэн олус хаалыылаах, экологическай алдьархайга киирбит оройуоннары, хоту сир олохтоохторун социальнай өрүүнэн көмүскүүр ураты суолталааҕын өйдүүр. Аспыт өртүгэр кини, совотоҕо да бэрт буолан, төһө да үрдүкү поска олордор ити кыайтарбатах буолуохтаах.

Автономнай республикалар, суверенитеттарыгар кини сыһыана эмиэ миэхэ өйдөнөр. Тиэйэр, Николай Иванович уларыта тутуу кс тутулун билсибит, хайдах туох алдастар таһаарылыыбыттарын өйдөөбүт киһиэнэ буолар.

Былыр - былыргыттан хайа баҕарар норуот былааска бэрдиментэ, бардама суох, чиэнньэй, дьон туһугар дьиҥ-чахчы кыһанар киһини олордорго дьулуһара. Николай Иванович Рыжков тас көрүнэр да биллэргэ дылы кини ыраас суобастаах, культуралаах, үтүө дуоҕата.

Саҥаны эпиэччэ этэн эттэхпэ, сорохтор Президент поһуогар саамай сөптөөх киһиэнэ Б. Н. Ельцини аҕаллар. Кини быһаарыылара быһаччылар, бэйэтэ практичнай, энергичнэй үһү. Кини дойдуну салайдаҕына, политическай мөккүөр намырыа, олохпут көнүө үһү. Былаас иҥин охсуһааччы эпиэттээх кэрчик кэмигэ охтон түһүөр диэри үлэлиирэ, куолас хомуйар туһугар биэртэн биир дьаһаллары олохтуу охсорго тиэтэйэрэ биллэр. Ол кэлин тутуган дьаһыаҕа биллибэт.

Былааһы Ельцин ылларына, ССКП Киин Комитетын олунньуталаах (1987 с.) Пленумугар М. С. Горбачев «ой көҥүллүк күрахтаһыта наада» диэн этиитин кэннитэн күүдэнилэммит күрэхтэһии өссө сайдарыгар тиийэр. Онно ким хайа иннинэ биһиги, аҥыйах ахсаанньах омуттар, иэдэйиэхпит, быстыы-эстии суолун өгөйүөхпүт.

Түмүктэн эттэххэ, өйдөөр лидердэр Союзка да, Россияҕа да былааһы тутан олороллоро ордук буолуоҕа.

И. ЕГОРОВ.

Сарсын—Россия суверенитетын ылыныы күнэ

Архангельскай уобалас Палащелье дэриэбинэтин 80 саастаах кырдьаҕаһа Сусанна Андреевна Новикова аспыт олоҕун саатаҕына ыарахан.

Москва. Кремль Спасскай башнятын саастыы нестүүтэ.

РСФСР премьер-министрэ И. С. Силаев «Россия радиота» телевизионнай бюрэни дебютугар.

(ССТА фотохрониката).

ЭҺЭРДЭЛИНБИТ!

Күндүтүк саныыр эбэбитин, эдьиийбэтин, аймахпытын ГУЛЯЕВА Елена Сергеевнаны 70 сааһын туолбутунан иэстиҥник эҺэрдэлиибит. Баҕарабыт кырдьар диэни билбэккэ, ыарыыга ылларбакка үөрэ-көтө сылдьаргар. Истиҥ, амарах сыһыаннаргар, кыһамньыгар барҕа махтал буолуохтун.

Сиэннэриҥ, күтүөтүҥ, аймахтарыҥ.

x x x

Күндү тапталлаах эбэбитин, ийэбитин, кэргэммин оройуонна оҕо ийитиитин үлэтин ветеранын ИЛЛАРИОНОВА Елена Васильевнаны 60 сааһын туолбутунан, иҥ дуоһаттан итиитик, истиҥник сүгүрүйэн туран, эҺэрдэлиибит. Баҕарабыт сир үрдүгэр баар барыы үчүгэйи, туйгун доруобуйаны, уһун үйэни. Куруутун үтүө сүбэҕинэн, ыраас дуоһаҕынан биһигини үөрэ-көтүтэ сырыт.

Сиэннэриҥ, оҕолоруҥ, кэргэниҥ.

x x x

Күндү аҕабыт, дьээдьэбит, эҥэбит, убайбыт БАРАШКОВ Константин Филиппович. Эйиҥин 60 сааскын томторуттан туолбуккунан иҥ сүрэхпититтэн эҺэрдэлиибит. Баҕарабыт туйгун доруобуйаны, кырдьары билбэт уһун, дьоллоох олоҕу, үлэҕэр ситиһиилэри. Куруук үөрэ-көтө, сүбэлин-амалын сырыт.

Кэргэниҥ, уолуҥ, сиэниҥ, аймахтарыҥ Барашковтар.

Күн сиригэр күндүтүк саныыр ийэбит ЛОБАНОВА Клавдия Прокопьевна. Эйиҥин 50 сааскын туолбуккунан, иҥ сүрэхпититтэн үөрэн-көтөн туран, эҺэрдэлиибит. Чэгиэн доруобуйаны, кырдьары билбэт уһун үйэни баҕарабыт. Мэлдьи үөрэ-көтө олох үөһүгэр сырыт диэн алгыыбыт.

Кэргэниҥ Алексей Гаврильевич, оҕолоруҥ Наташа, Люся, Саша, сиэниҥ Шурочка.

КЭСКИЛГЭ ЭРКЭЭЙИ ОХСОН

Хайахсыт сельскэй Советын депутаттара норуот итэҕэлин ылан үлэлиэхтэриттэн биир боччумнаах, ураты наадалаах боппуруос диэн ылысыспыт проблемаларынан ууну үөскэтиик, хаһаанны буолар. Өссө аспыт сыл муус устарга буолбут тэрээһини сессиилэригэр Арыылаах быһытын оҥорор туһунан быһаарыы таҕаарбыттара.

Кырдьыга да, Хайахсыт курдук уунан эрэйдээҕэ эрдэ Эрилик эргин аҕыйах. Ити сыл бөҕүөлэк Ураһалаах эргин маллара, уулара дөйө тонон, ыраахтарын Кэлтэгэйгэ уулаппыттара. Эмиэ уулаах кыстыыр ыһалҕаттан Туора Күөлү кэтэппиттэрэ, Ала Соболоҕу носуоһунан быраҥтара сатаабыттара.

Эмиэ ситэ боппуруос быйыл Совет уочаратыгар суох сессиятыгар ыам ыйын 20 күнүгэр көрүлүннэ. Быһаарыы бу сыраҕыга, бары Советтарга курдук, киэҥник, кэскиллээхтик ылылынна: ходуһа сирин тордүттэн туһсарах огоруу, капитальнай күрүөҥ тутуу туһунан эмиэ дьүүллэстилэр уонна биэс сылга дьайар кэскиллээх үлэ былаанын оҥоһуннулар.

Биэс сыл устата 240 тыһ. солк. уунуу хаһаанныыга туһаайыллыах үлэлэр ыытыллыахтара. Быстахтык ыллахха, отделение бөҕүтин күүһүнан Үөкүө, Үрэх Баһыгар, Бөлүйэҕэ буор быһыттары оҥоруоҕа, Ыт Сыгаадар сиҥигирдэр системаны эрэмүннүөҕэ. Итинн сэргэ бэйэлээх күүһүнэн Кэтит Күөлгэ 60 тыһ. солк. аһыллар-сабыллар шлюз тутуллуоҕа. Арыылаахха эйиэл ууну олохсутар сыалынан дэлби таҥтэриини ыытыахтара. Дьаһалар былааннарыгар итиннэ да атын үлэлэр киллэрилиннилэр.

Былаан былааныгар, оттон итинн толорорго тэрийэр үлэ, эбэх үп-харчы иннэ. Итиннэхэ сессия Мэҥиҥи үрэҕин базатыгар биир дутомелиоративнай отэрээни тутарга совхоз салалтатыгар туруоруста. 1992 сыллааххы ыытыллыахтаах үлэлэр быраабыактарын оҥорторуулуу түргэтэтэригэр эмиэ көрдөстө.

1991—1995 сылларга барыта 357 тыһ. солк. суумалаах 105 км капитальнай күрүөҥ тутарга быһаарыннылар. Ол эрээри манна улахан мэһэйиэн үлэһит илии суоҕа буолар. Маныаха депутаттар биир суолунан кэбиниэк кырдьаҕастарыттан

Советтар түбүктэрэ

биригэдэ туруорууну эпитиэрэ. Хайахсыт ветераннарын советын председателэ К. Т. Аржаков «Суох, ол туһунан биһиэхэ туту да этэ иликтэр. Биһиги ерөмүөнгэ сылдьаччыбыт. Ол баҕас биһиги мусорбас үлэбитэ»,—диэр. Онон депутаттар ити этиилэрин олоххо киллэриигэ туох да үлэ барбакка турар. Оттон В. Е. Федоров: «Отделение рабочайдарыттан күрүөҕэ туруорар ыах хайдах да суох»,—диэн аҕаар. Онон отделение управляющайа И. Н. Филиппов бу боппуруоһу быһаарыыга суһал соҕус буолара эрэйиллэр эбит.

Сессия 920 гектар нэннээх ходуһаны, 673 гектардаах ылбах сыллаах от ыһыллар сирин оҥорорго быһаарыы таһаарда.

—Биһиги арендатордарбыт билигин ылбах сыллаах оту ыһарга анаан Намтаҕар диэн сири оҥоро сылдьыллар. Күрүөлэннэхтээх. Аспыт күнүн опытнай-производственнай хаһаайыстыбаттан Филипп Иванов кэлэн Мэҥиҥи үрэҕин, кэлин Сабыл Үрэҕин ылбах сыллаах оту ыһыыга анаан оҥорбута. Онон ити ортүнэн үлэ барар,—диэр отделение арендатордарын салайаччы Р. Н. Попов. Хайахсыт отделениета икки арендный коллективка хайдан үлэлии олорор. Атын биригэдэлэр И. К. Попсеев салайар. Роман Николаевичтаах 677 суоһүлээхтэр, онтон 165-һэ—ыанныык.

—Аспыт сайын дойдубутугар оттообуппут. Икки арендный коллектив холбоон 872 тонна оту соботуонкалаабыппыт да, тиийбэтэҕэ. Атын сиртэн атыыластыбыт, сылгыттан эмиэ баҕаҥнаҥнэрдибит. Иллэрээ сыл от үчүгэйдик үүнэн, хаһаастаах этибит. Ол эмиэ эбиискэ буолбута. Быйыл дьэ хайаһабыт. От үммэтэҕинэ, атын спрэдэриэн барарга күүлэлэбит. Сүөһүлэр, астара татым буолан, үүтү-аһы биэриилэрэ иэлтэх. Онон арендаҕа киирэн үлэбит бу курдук тубуста, үрүлүйдэ диир ыахпыт суох, дохуоппут да кэмчи. Онуоха эбии маннык-маннык букатын тиийбэт,—диир арендатор.

«Астара татым буолан, сүөһү үүтү-аһы биэриитэ ыраа». Оттон ол терде ходуһаны туһсаран оҥорууга, эбэх сыллаах оту ыһыыга, олору сыа-сым курдук тутан хаһаайыннырга, туһанарга сытар. Хайахсыт сельскэй Советтан депутаттара производство саамай тыын боппуруоһугар ылыммыт улахан соруктарын быһаарыыларыгар түмсүүлээх, дьулуурдаах буолаллара наада. Ол эрээри сорох быыбардааччылар кэннилэр үлэлэриэн астымматтар. Онуоха депутаттар бэйэлэрэ да ун биэроллар. Холобур, тэрээһини да үлэлэрин ылан көрүөххэ. Маннык кэскиллээх боппуруостар быһаарыллар сессияларыгар оно быһаччы үлэлии сылдьааччылары ыытыахха сөп эбит, эбэтэр үлэлэрин санга саҕалаан иҥэн кыайыа суохпут диэн сайабылыанньа биэрэччи, тыаһа-уоһа суох сылдьары ордороччу депутат суох буолбатах. Дойду, дьон туһугар эпитиэнэйи сүгэр марахан кэмнэр тиэстилэр. Норуот итэҕэллээхтэрэ ону өйдөөн-саныан, ыыйбаттарын да ыыйарга дьулуһалларыгар баҕарабыт.

М. СИДОРОВА.

БИҺИГИ оройуоммутугар Аҕа дойду Улуу сэриитигэр ыытыбыт киһи ахсаана билигин этэрбитиэҕэр быдан үгүс буолуохтаах. Онуо агардас военкомат, архив документуоннарыттан кыайан ситэрбэхпит. Маннык нэһилиэнньэ көмөтө наада.

Республикатааҕы «Өйдөбүнньүк» кинигэҕэ толору киллэртэрэр сыалтан уонна оройуон дьонугар кэриэстэбил буоллун диэн оройуон иһиэн сэриэ хонуутугар охтубуттарга анаан кинигэ бэчээттэниэхтээх. Бу кинигэҕэ ыыйан киирбэккэ хаалар дьон баар буоллулар. Ол эбэтэр нэһилиэктэр сорох дьоннорун билиммэттэр. Маннык бинир өйдөөххэ наада: биһиги сэриигэ сылдьыбыт дьон норбут ныра үөрэхтээх бинтэр олох да үөрэҕэ суох этилэр, Ол иһин аттарын-суолларын сыыһахалты суруйтараллара. Үөрэхтээх да дьон аттара булкуллара баар буолааччы. Холобур, Болугуртан сылдьар Константин Саввич Евграфовы аҕатын аатын «Вавич», Хоптоҕоттон сылдьар Прокопий Прокопьевич Васильевы арастаныньатын «Василий» дэтэлээбиттэр эбэ. Саллааттар араслаанналарын ыытиллыбыт дьоннорун киэҥнэн суруттараллара баар этэ. Сорбор армиеҕа сылдьан атын оройуонга олорор кэргэннэрин аадырыстарын суруйтаран кэбиһэллэрэ. Холобур, Болтоноттон кэргэннэах Таатта киһитэ өлбүт биллэриитэ Тааттаҥа буолбакка, кэргэннигэр Болтоноҕо кэлбит буолуон сөп. Итиннэ да атын киһини муннарар-тэннэрэр түбэлтэлэр үгүстэр.

Нэһилиэктэр салалталара билиммэт дьоно:

Владимиров Афанасий Дмитриевич — Кытаанах

Барахсанов Гаврил Семенович—Кылаанаах

Сыромятников Степан Иванович — Кылаанаах

Потапов Алексей Афанасьевич — Кылаанаах

Данилов Егор Николаевич—Хайахсыт

Саввин Николай Васильевич—Хайахсыт

Алексеев Константин Павлович—Чакыр

Еремеев Иван Николаевич—Чакыр

Илларионов Федор Николаевич—Чакыр

Максимов Иван Ефимович—Чаныр

Борисов Михаил Михайлович—Хатылы

Иванов Федор Николаевич—Хатылы

Федосеев Гаврил Николаевич—Хатылы

„Өйдөбүнньүк" кинигэ суруллар

Көмөлөһөргүтүгэр эрэнэбит

Антипин Алексей Алексеевич—Хатылы

Беляев Исай Ильич—Ахчаҕар

Аммосов Иннокентий Егорович—Хоптоҕо

Попов Константин Павлович—Хоптоҕо

Пестерев Петр Афанасьевич—Хоптоҕо

Луковцев Николай Николаевич—Хадаар

Слепцов Василий Михайлович—Алаҕар

Карпов Василий Прокольевич—Алаҕар

Ефремов Михаил Дмитриевич—Болтоного

Федоров Дмитрий Гаврильевич—Болтоного

Слепцов Сидор Васильевич—Болтоного

Максимов Захар Иванович—Болтоного

Федоров Афанасий Николаевич—Болтоного

Григорьев Григорий Дмитриевич—Болугур

Седалищев Дмитрий Иванович—Одьулуун

Яковлев Николай Афанасьевич—Одьулуун

Иванов Петр Гаврильевич—Хадаар

Пинигин Павел Гаврильевич—Хоптоҕо

Мохначевский Михаил Иннокентьевич —Алаҕар

Сивцев Алексей Афанасьевич—Сылан

Сивцев Даниил Иванович—Сылан

Макаров Георгий Николаевич—Сылаг

Адамов Гаврил Яковлевич—Чакыр

Саввин Степан Алексеевич—Чакыр

«Өлбөт өрегэй» диэн кинигэҕэ биһиги билбэт дьоммут суруллубуттар:

Иванов Семен Иванович—1943 с. өлбүт

Петров Петр Иванович—1944 с. өлбүт

Попов Федор Петрович—1943 с. өлбүт

Потапов Владимир Дмитриевич—1943 с. өлбүт

Романов Егор Николаевич—1942 с. өлбүт

Федоров Иван Николаевич—1942 с. өлбүт

Маннык өлбүт саллааттар аадырыстара биллибэт:

Алексеев Петр Елисеевич—Пушкин аатынан колхоз чилиэнэ

Гурьев Василий Васильевич—Чурапчы сельсовета

Шеломов Николай Николаевич—Алаҕар сельсовета

Коркин Семен Егорович—Чурапчы оройуона

Михайлов Дмитрий Васильевич—Хоптоҕо нэһилиэгэ

Осипов Тарас Николаевич—Ворошилов аатынан колхоз чилиэнэ

Местников Николай Дмитриевич — Чурапчы оройуона

Корякин Михаил Константинович — Якутскайга олорор сылдьыбыт

Белых Иннокентий Викторович — Тукчин скай оройуон диэн суруллубут

Бу суруллубут буойуттар аттарын чуолкайдыырга нэһилиэктэр салалталара, нэһилиэнньэ көмөлөһүөхтэрэ диэн эрэнэбит.

И. ПАВЛОВ.

«Туйгун» сыаналарга туттартаата

Петя Романов Хаҥахсыт орто оскуолатыгар үөрэнэр. Оскуола боруотун атыллаҕыттан үөрүөҕэр олус кыһанар. Оскуола общественнай олоҕор, нэйилэҥнэ ыытыллар дьаһалларга активнайдык кыттар. Сэттис кылааска үөрэнэ сылдьан үчүгэй үөрэҕин, көрсүөсэмэй бэрэдэгин иһин Бүтүн Союзтааҕы «Океан» пионерскай лаагырга баран сыныьанан наҕаммыт.

Уруккуттан даҕаны уолаттар ыытыллар дьаһалларга кыттыбаттара, куотуналлара баар суол. Петя курдук активнай позициялаах үөрэнэччиттэн үөрүөххэ эрэ сөп.

Кини быйыл онуо кылааны ситиһиилэхтик бүтэрдэ. Экзаменнарын «туйгун» сыаналарга туттартаата. Петяҕа бэйиэ үлэ чиэппэригэр ситиһиилээх үлэни баҕарыаҕыт.

П. КИРИЛЛОВ.

Хаҥахсыт.

И. И. ФИЛИППОВ, Карл Маркс аатынан совхоз директора:

—Бүтэйдээһин болҕуруоҥа дирекцияҕа көрүллүбүтэ. Биирдэн биригэдэлэриттэн, тэрилтэлэриттэн былаан тыырылыыта. Ол курдук, 28 кэ усталаах күрүө тутуллара былаанныммыта. Билигин үлэтин Михаил Петрович Михайлов биригэдэтэ саҕалаан, мас бэлэмнии сылдьар. Орто оскуола үлэһиттэриттэн уонна үөрэнээччилэриттэн саастаатаах биригэдэ эмиэ үлэтин саҕалаабыта. Кинилэр сайыны быһа бүтэйдээһигнэ үлэлэһиэхтэрэ. Уоннааҕы биригэдэлэр, тэрилтэлэр үлэлэрин саҕалыы иликтэр, тэтим быстаан. Сайылык быыытын сабыы түмүктэнэ. Ол үлэ бүтэйдээһин үлэтин мэһэйдээтэ. Василий Константинович Ефремов уонна Константин Иэотович Неустроев бурдугу уонна сиилэстэнэр культуралары үүнүрдээччилэрин звенолара баһыналары күрүөлээһиннэн дьарыктаныахтара. Үрэх Күөрэ биригэдэтэ 13 №-дээх СПТУ-ну кытары дуогабар түһэрсибитэ. Биригэдэ үлэһиттэрин уонна СПТУ күүһүнэн 4 км күрүө тутуллуохтаах, Оройуон кинигэр баар шефтээх тэрилтэлэрбитигэр эмиэ былаан тыырылыыт. Бу күннэргэ кинилэри ыытта дуогабар онгорсуохтаахпыт. «Илгэ» ветераннар кооперативтара 1 км күрүөнү тутуо. Үлэни саҕалааһыны бытаартыбыт.

П. П. ПОПОВ, Бахсы сельсоветын председателэ:

—Сельсоветтаҕа икки илии километр күрүөнү тутаҕыт диэн сорудах бэриллибитэ. Орто оскуола үлэһиттэриттэн уонна үөрэнээччилэртэн 11 кинилээх биригэдэ тэриллибитэ, Бу биригэдэни Николай Николаевич Лытоин салайар. Кинилэр элбэх сыллаах от үүнэриллэр Арыы Тинт үрэҕэр күрүө тута сылдьаллар. Бу күннэргэ үлэлэрин түмүктүөхтээхтэр. 2 километр курдук сири күрүөлээбиттэр.

Т. М. ЛЫТКИН, «Мыҥдаҕайы» совхоз Болугурдааҕы отделениетын управляющайа:

—Күрүө тутуутугар үлэбит быстар мөлтөх, саҕалана илик. Биэс кинилээх звено тэрийиэхтээхпит. Бу звенова техника биэриэхпит. Алта кинилээх бурдук звенота Быардаабыт баһыныгыт күрүөлүү сылдьар. Сылгыыттар хааччах туталлар.

К. И. ФЕДОРОВ, Килэҥки арендай предприятиетын директора:

—Быйыл бүтэйдээһиҥнэ хамсаабын баар диэххэ сөп. Арендай биригэдэлэр үс-түөрт үлэһити туруоран үлэлэтэ сылдьаллар. Бу сааскыттан үлэлэрин саҕалаабыттара. Биир километр күрүөнү 1 тыс. солк. диэн сыаналаабыппыт. Сэттэ километр күрүө тутуллуоҕа.

Г. В. СМИРНИКОВ, «Чурапчы» совхоз директора:

—Бүтэйдээһин биһиэхэ бытаарда. Үлэ саҥа саҕаланан эрэр. Сылгыыттар биригэдэлэрэ 5 километрга тиийэр күрүө маһын бэлэмнии сылдьаллар. Алта булчут күрүөҕэ биригэдэ тэрэнилэр. Сылаҥ отделениета пенсионердартан биригэдэ тэрийэрин кэпсэтэ сылдьар. Бу ый 15 күнүгэр 10 студенниаах СГУ тутар этэрээтэ келиэхтээх. Кинилэр бүтэй тутуутунан дьарыктаныахтара.

Б. Г. ТЫТЫГЫНАЕВ, ветстанция начальника:

—Биһиги коллектив шефтээх Субуруускай аатынан совхоз Болуоготоҕоҕу отделениетыгар күрүө тута сылдьабыт. Субуотуннуук быһыытынан түөрт тахса сыыстыбыт. Балтарса километр күрүө маһын бэлэмнээтибит, 300 м күрүөнү туруордубут. Бу өрөбүл күннэрбитигэр эмиэ тахсыахтаахпыт. Былырыын Кындал учаастагар ньирэй хааччаҕын туппуппут.

РЕДАКЦИЯТТАН: Ханна даҕаны барыы хаһаайыстыбаларга, отделениеларга бүтэйдээһин тэтимэ бытаан. Үгүс сельсоветтарга күттүөннээх үлэ, тэрээһин баара кистүбэт. Сельсоветтарга бэриллибит сорудах туолбат. Кэмиттэн-кэмигэр эрэ быстах хампаанньаларыыын тоҕута түһүү наадыйыыны ыраабыыан толуйбат.

✦ *«Күрүө» программа* ✦

ТЭТИМ БЫТААН

Бааһынаны, ходуһаны күрүөлэтэхпитинэ эрэ үчүгэй үүнүүну ылыахпыт. Биһиги корреспондеммыт Л. Поговицына бүтэйдээһини хайдах баран иһэрин туһунан ыйытыытыгар эппиэттиллэр.

ХАҺААЙЫННАР СИРДЭРИН КҮҮТЭЛЛЭР

Биһиги сир реформатын балачча далбы тутан оройуоннаа бинир баставыыннан саҕалаабыт Одьулуун сельсоветын үлэтин билиһиннэбит. Председателе солбуйааччы Н. Н. Шестаков биһиги иннибитигэр хас да паапканы уурар, сельсовет территориятын картатын тэлимнэтэр. Ходуһа, мэччирэҥ уонна баһына сирдэрэ барыы анал-анал нүөмэрдэммиттэр.

Бастаан реформа 9 кинилээх, совхоз кылаабынай агронома В. К. Ефремов председателлээх рабочай комиссията тэриллибит. Үлэ саамай улахана бу комиссияҕа суҥтэриллибит. Ону таһынан сокуонунан ирдэнэр депутатскай группа баар. Депутатскай группаны анаардастыы үлэлэтиэхтэрин депутаттартан сорохторо салайар үлэһиттэр, сорохторо рабочайдар, сүөсүһүттэр, механизатордар. Олор туспаах үлэлэриттэн орпоттор. Оттон государственнай тэрилтэлэргэ үлэлиир депутаттар сиртэн тэйиччи тураллар. Дьэ, ол иһин сири-уоту дьиҥнээхтик билэр, сиргэ чугас турар, сорохторо урукку сири үлэлиигэ сылдьыспыт, сир аатын-суолун, быһыытын-таһаатын билэр дьоҥтон хос рабочай комиссияны тэрийбиттэр. Рабочай комиссия үлэтин Совет депутатскай группата чуолкайдыыр, бүтэһиктээхтик бигэргэтэр. Ол иҥэт аатыттан, народнай депутаттар сиэрдээх тылларын уонна түмүктээһиннэрин курдук ылыыллар. Группаҕа совхоз директорыттан, сельсовет председателиттэн саҕалаан рабочай депутаттар киирбиттэр.

Үлэ муус устар ыйтан саҕаламмыт. Сельсовет территориятын иһиннээҕи сир-уот чуолкайдаммыт, 800-чэкэ гектардаах сельсовет сирин фондата үөскэтиллибит. Аны ону түргэтиэхтээхтэр эрэдэр, быстах чуолкайдааһыннар күн ахсын киирэ туралларын. Ити 800-чэкэ гектартан сорҕотун Чурапчы сельсоветыгар биэриэхтээхтэр. Ону үөскүн урукку ойуур фондун сириттэн биэрэр гына быһаарбыттар. Наһилиэк туһатыгар кыра чоҥкучах алаастар, уруккаарыйа сирдэр, Чурапчы энэриэнээҥи урут совхоз сиэ туһамматах сирдэрэ хаалларыллыбыттар. Совхоз Бөтүгүтта, Сарбай, Хонду, Таатта, Бабаҕа чурдук сүрүн ходуһаларын ылдьа хаалбыт. Олор оттуур звеноларга, арендай коллективтарта түҥэтиллибиттэр. Совхоз 3300 гектар ходуһа, 1700-чэкэ гектар баһына, 6000 гектар мэччирэҥ сирдээх. Итинтэн, холобур, М. П. Михайлов биригэдьиирдээх Теҥүргэстээх арендай коллективыгар 400 гектар ходуһа сирэ бэриллибит. Мэччирэҥ уоҥсай туһаныллар.

Кэтэх хаһаайыстыбаҕа бэриллибит 800-чэкэ гектартан туһаныллаҕа, быһа холуйан, 460 гектар буолуо дииллэр. Ол, Е. И. Седалищев, А. Н. Сысолятин, В. А. Ефремов саҥардыыта тэриллибит баһынай хаһаайыстыбаларын киллэрэн, туран, 381 хаһаайыстыбаҕа үлэриллиэхтээх. С. А. Собакин председателлээх совхоһу ыытта аренда дуогабарынан үлэлиир кырдьаҕастар звенолара 54 хаһаайыстыбаҕа өссө былырыын 5-10 сылга туһанарга сир аматан турар.

Ыаллары сүөһүлээһиҥнэ улахан болҕомто уурулуубут. Кэлин икки сылга ыалларга 150-са сүөһү эбиллибит. Совхоз ыалларга сүөһүнү, ордук эдэр сүөһүнү атастаһыыны киэҥник ойообутун түмүгэр билигин кэтэх хаһаайыстыбаҕа 752 ынах сүөһү, ол иһигэр 300-чэкэ ыанньык, 151 сылгы, ол иһигэр 85 биэ баар буолбут. Совет сиргэ ким төһө сүөһүлээбиэнэ кэрэн тыырылыа. Дьоҥҥо сири түҥэтиини сельсовет сиргэ бастайаанай группата бу наднаалэнэн торумнуох, ситэриэх буолбут.

Мэччирэҥ кыраҕас. Совхоз сайылыктара, фермалара, холобур, Таатта Чаранга, Туолбут киин бөҕүөлэктэри кытта тиллиһэ сыталлар. Өссө оройуон киинэттэн чугас ходуһалар оннооҕу сүөһү мэччирэҥэр кубулуйаллар. Одьулуунааны 13 №-дээх СПТУ базатын сыллата кэҥэтиилэри сир сыһыарарга туруорсар. Училище урут 130 гектар сири бас билэн олорбута, «Сир реформатын туһунан» Сокуонҥа сөп түбэһиннэрэн ол хат көрүллүөхтээх. Холобур, Таатта Чаранын фермата үөһэ өртүнээҕэ сирдэр олорчу кэриэтэ училищеҕа бэриллэн туралларын. Онон ферма мэччирэҥэ улаханнык кыраабыт.

Түмүктээн эттэххэ, наһилиэкэ баар сир-уот барыта хаһаайыннаах буолсу. Ол төһө кэдьүүстээхтик туһаныллара хаһаайыттан тутулуктаах. Ол бастакы түмүктэрэ быйыл биллиэхтэрэ турдаҕа.

С. СМИРНИКОВА.

Оттооһуҥҥа хайдах бэлэмнэнэбит

Бары хаһаайыстыбалар оттооһун рабочай былаанын орто үүнүүлээх сылга суоттанан миэстэҕэ оттуур гына оноһуннулар. Сыл уратытынан сир реформата ыытыллыыта буолар. Онон совхозтар оттуур ходуһалара чуолкайданан, ону мүнүүр кэдьүүстээхтик туһанарга ыһанныахтара.

Итиннэ сибээстээн биһиги корреспондеммыт С. Смирникова оттооһуҥҥа хайдах бэлэмнэнэ эрэллэрин туһунан салайар үлэһиттэртэн ыйыталаста.

Н. Е. АЛЕКСАНДРОВ, «Мүгүдай» совхоз Толбойдооҕу отделениетын управляющайа:

—Оттооһун туһунан боппуруос совхоз дирекциятыгар көрүллэ илик эрээри, отделениеҕа рабочай былаан оҥостон, ол тула үлэлии сылдьабыт. Быйыл орто сылга суоттанан миэстэҕэ оттуурга былааннаммыбыт. Онуоха кэлин ардахтартан күөх эбиллэ быыыытыйбыта эрэли үөскэтэ.

Былааннаах 1200 тонна оппутун звеноларга тиэртибит. Биэс звено үлэлиэҕэ. Сылгыһыттар икки звенолара, кэлим механизациялаах, толорута суох механизациялаах звенолар уонна моой отчуттар звенолара. Оту суубуттан быһа кабиһэр ньыманы туһаныарбыт диибит.

Быйыл хайдах эрэ 1984 сыллааҕыны саналтар сыл кэллэ. Оччолорго эмиэ маннык—саана уһун уонна тымныы—этэ, кэлин итийэн от сии үүммүтэ. Оноо эбии элбэх сыллаах оту 180 гектартан хомуйуохпут. Былырыын күүгүн эбии 70 гектарга ыһыммыыпыт. Ол да сэрбэйиэх курдук. Элбэх сыллаах оту үүнэриннэн совхозка Ф. Л. Дьяконов звенота дьарыгырар. Икки отделениены хаачыйардык үлэлиир. Маныаха сорох саналаардаахпыт. Ол курдук, элбэх сыллаах оту ньирэйи, намчы соҕус эрдэҕинэ хомуйар ордук. Бэйэтин ситэр болдьоҕун туһуһан оттоотоххо олус уһуур уонна талахтыйан, ыытаатан хаалар. Ол өлгөм буолар эрээри, ингэмтиэтэ кыччыыр. Маны үөрэтэн көрөр наада этэ. Дьиҥэ, абыраллаах бородуунсуйа, сүөһү сүрдээҕин сиир.

Ходуһаны күрүөлэһиҥнэ үлэлэһэбит. Быйыл бэйэ күүһүнэн 15 км туруохпут. Ити—былырыыҥыттан көбүччү. Оноо хаһыс да сылын Чурапчы орто оскуолатын «Ритм» диэн үлэ, сынньалаҥ лаагыра үлэлиир. Быйыл орто оскуоланы бүтэрбит 25 оҕо кэлиэ. Начальниктара—Н. Н. Дыдаев. Ол эрээри быйыл оскуола администрацията лаагыры биир эрэ сезонҥа үлэлэтэр кэпсэтиилээх. Оттон биһиги төһө баҕарар оҕону икки сезонҥа толору ыларга барабытын тиэрдэн турабыт. Онон кэпсэтии салгыы ыытылла сылдьар. Күрүөҕэ расценка былырыын 1 км 560 солк. этэ, быйыл 1000 солк. төлөнүө. Ити өссө оскуола оҕолоругар. Улахаттар кизиэ арыый уратылаах буолуон сөп. Лаагыр былырыын үлэлээбит сиригэр Таппалаахха элбэх сыллаах от үүнэр 70 гектардаах баһынатын эргиритэр 1 км курдук күрүөнү тутара хаалбыта. Онтун ситэрдэҕинэ Бырыы Хаҕа ньирэй турар базатын күрүөлүөҕэ. Шефтээх райсовет коллектива Маҕатахха эмиэ элбэх сыллаах от үүнэр баһынатыгар 2 км курдук күрүөнү тутар хаалбытын быйыл оҕ ыйын 1 күнүгэр диэри ситэрэн, эбии атын сиргэ күрүө тутарга бэлэмнии биллэрдэ. Уоҥсайыыны, отделение соҕуруу өртүнээҕи ходуһалара күрүөлэрэ ситэн эрэр эрээри, эргэтэ элбэх. Ону сохсутэр хайаан да наада. Хоту өртө олох күрүөлэммэкэ турар. Маанна сүөһү соччо тиийбэт, сылгыны көрүөххэ сөп.

Ходуһа кыраҕас. Аны быйыл сир реформата ыытыллан, райсовет сир фондун үөскэтиэҕэ совхозтан 365 гектары көрдүүр. Бу олох Чурапчы Онто да суох сэлиэниэтин чугаһыааҕы ходуһаларбытын сылгата сүөһү мэччийэр. Оролгата сүөһү мэччийэр. Ол иҥэтэ ааһыахпыт. Ити—былырыыҥыттан көбүччү. Оноо хаһыс да сылын Чурапчы орто оскуолатын «Ритм» диэн үлэ, сынньалаҥ лаагыра үлэлиир. Быйыл орто оскуоланы бүтэрбит 25 оҕо кэлиэ. Начальниктара—Н. Н. Дыдаев. Ол эрээри быйыл оскуола администрацията лаагыры биир эрэ сезонҥа үлэлэтэр кэпсэтиилээх. Оттон биһиги төһө баҕарар оҕону икки сезонҥа толору ыларга барабытын тиэрдэн турабыт. Онон кэпсэтии салгыы ыытылла сылдьар. Күрүөҕэ расценка былырыын 1 км 560 солк. этэ, быйыл 1000 солк. төлөнүө. Ити өссө оскуола оҕолоругар. Улахаттар кизиэ арыый уратылаах буолуон сөп. Лаагыр былырыын үлэлээбит сиригэр Таппалаахха элбэх сыллаах от үүнэр 70 гектардаах баһынатын эргиритэр 1 км курдук күрүөнү тутара хаалбыта. Онтун ситэрдэҕинэ Бырыы Хаҕа ньирэй турар базатын күрүөлүөҕэ. Шефтээх райсовет коллектива Маҕатахха эмиэ элбэх сыллаах от үүнэр баһынатыгар 2 км курдук күрүөнү тутар хаалбытын быйыл оҕ ыйын 1 күнүгэр диэри ситэрэн, эбии атын сиргэ күрүө тутарга бэлэмнии биллэрдэ. Уоҥсайыыны, отделение соҕуруу өртүнээҕи ходуһалара күрүөлэрэ ситэн эрэр эрээри, эргэтэ элбэх. Ону сохсутэр хайаан да наада. Хоту өртө олох күрүөлэммэкэ турар. Маанна сүөһү соччо тиийбэт, сылгыны көрүөххэ сөп.

Ходуһа кыраҕас. Аны быйыл сир реформата ыытыллан, райсовет сир фондун үөскэтиэҕэ совхозтан 365 гектары көрдүүр. Бу олох Чурапчы Онто да суох сэлиэниэтин чугаһыааҕы ходуһаларбытын сылгата сүөһү мэччийэр. Оро-

йуон Амма өрүс энэриттэн сири хото ылара сөп этэ. Биһиги үчүгэй да сылга былааннаах оппут 80 бырыһыанын ылабыт. Ону учуоттуохха баара.

Отчуттарга килиэп аҕатар пуун аһыахпыт. Үлэһитэ көстүбүтэ, оноо да баар. Дьиэтэ быһаарылла илик. Этиҥэн, арыыннан совхоз хааччыйыа. Саахар, кэнсэрбэ курдуктарынан хааччыйарга райпо ыытаатыахтаах. Маныаха оройуон үрдүнэн дьаһал ылыллара наада.

П. В. ПУДОВ, Субуруускай аатынан совхоз Хатылытааҕы отделениетын управляющайа:

—Оттооһуну былааннаан олоробут. Отделение 2000 тонна оту соҕотуопкалыаҕа. Оноо 7-8 звенону үлэлэтиэхпит. Сорудахтар тиэрдиллэн туралларын. Сүрүннэрбит—икки кэлим механизациялаах звенолар, үс кэлэ-илии звенолара. Олору таһыаран үлэ, сынньалаҥ лаагыра, моойдор, илии звенолара баалларын. Сир реформата ыытылларынан, Туолума, Куттара, Туой, Бабаҕа курдук баттаамалаах сирдэрбитин звеноларга хаалларбыт. Мөлтөх үүнүүлээх сылга Туолума хордоҕос сирдэрэ, Туой үрдүк ходуһалара кураанныылларын. Быйыл хайаалларын. Бу кэнники ардахтартан бэркэ үүнүөх курдук этилэр. Онтубут күн-дьыл тымныйан эмиэ тохтоон хаалла.

Элбэх сыллаах оту 700-чэкэ гектарга ыһыммыпыт. Эрдэ 500 гектарбытыгар бу кэлин 200 гектары оҥостон ыстыбыт. Билигин Нууччаҕа оҥорторо сылдьабыт. Кыһыҥы өртүгэр ыраастааһын, астарыы үлэлэрэ барбыттара. Сайыны тангастааһына ыытыллыаҕа. Быйыл бэйэбитигэр лугомелиоративнай этэрээти туруоран бу үлэни салгыы кэҥэтиэхтээхпит.

Райсовет сирин фондугар техника сылдьыбат сирдэрин, чоҥкучах алаастарбытын биэрэри торумнаатыбыт. Бу бүтэннык тээхтик быһаарылла илик. Звенолары кытта чуолкайдаһыны сүрүннээн бүттэ.

Кэтэх сүөһүлээхтэргэ биһиги дьаһалбытынан сири биэрии тохтоото. Сири сельсоветтар түргэтиэхтэрэ. Оттон совхоз сүөсүһүттэргэ, үүт, уу таһар автомашиналар шофердарыгар отунан эбии төлөбүрү көрүө.

Оттооһун расценката чуолкайдана илик. Былырыын үрдэтэн көрбүппүт. Быйыл да чуолкайдыыр наада. Бүтэйдээһиҥнэ 1 км былырыын 800 солк. тахса этэ, билигин 1200 солк. тиийдэ. Капитальнай күрүөлэри анал звено тэрийэн оҥорторуохпут. Оттонор ходуһаларбыт күрүөлэрэ мөлтөх. Улуу Сыһыыбыт, Таатта энэриэннээҥнэргэ баһына ыһыныгаан оттуур сирдэрбит ханык эмэ күрүөлэхтэр, ону өрөмүөнэлэрин, саҥардыы үлэтэ турар.

Урукку сылларга окко, күрүөҕэ, эбии аһылыгы соҕотуопкалааһынна шефтээх тэрилтэлэр комолоре улахан этэ. Бу кэлин кыра учаастактары сайыннарыыны киниллэргэ сыһыарыахтыттан тастан комо суох буолла. Оттон Сиҥиги курдук бурдуктаах, хортуоппуйдаах, оҕуруот хаһаайыстыбалаах, атын да элбэх салаа үлэдэрдээх отделениеҕа ити ордук биллэр. Билигин урукку шефтэрбититтэн иҥин балыыһа коллектива күүһүнэн кэриэтэ биһиэхэ үлэлэһэ сатыыр. Кэлин сыһыарыллыбыт учаастага атыҥ эрээри, Маныыс кестен турар сыыһа дьаһалы коннорорго, шефтэһэр тэрилтэлэри хаттааҥ көрөргө элбэхтэ тупуорса, кэпсэтэ сатаатыбыт да, урукку ууруах кеммэтэ. Оройуонтан кэлэр представителлэргэ дьаһалбытын санатабыт. Уугa тааһы бырахпыттыы, эпиэт кэлбат. Онон арыый ыыахтаах, бөдөҥ оройуон киниэн тэрилтэлэриттэн шефтэһэргэ салгыы туруорсабыт.

РЕДАКЦИЯТТАН: Кестөрүн курдук, оттуур техника кэлиэтэ, дьону аһылыгынан хааччыйыы, үлэ төлөбүрүн боппуруостара биһигин да ситэ чуолкайдана иликтэр. Онон бу туһунан кэпсэтии өссө иннибитигэр.

✦ *Сиэр-майгы тематыгар* ✦

ӨБҮГЭ ҮГЭҺИН КЭҺЭН

Былыр - былыргыттан биһиги норуоппутугар суруллубатах сокуоннар баалара. Ол суобас, кэҥи сиэрин сокуона этэ. Мин түс бэйэм кэҥи кэҥи туһугар олорорун, үлэлиирин, айахтан-тутарын дьыбын иэспинэн аҕабын. Ол бэйэм быйыл түбэспэтэхпэр түбэйэн, ыал дьоммуттан олус хомойон бу суруйан эрэбин.

Өрдөөҕүтэ, мин өссө авиаторка үлэлиир эрдэхпинэ, аймахтарым Сергеевтэр атах тардыһын диэннэр убаһа биэрбиттэрэ. Ону тыйыгар айаатаан миннитим кэннэ Федоровтар, Иванов А. Н, өрдөөннөр, атырыынан илдьэ сылдьыбын. Федоровы ыытта биэтин, ууланнын-уулламматын, биэс сыл устата атырыбар холбоон илдьэ сылдьыбытым иһин 50 солк. төлүүрүгэр тылынан дуоҕабардаспыт да, кэнэ эпит тылын тоторбокко эрэ Мыраллаан хаалбыта. Бэйэм эрэ түс-бас кэнэн саныыр, аҕар ыалым Эверстов Федор Григорьевич үс сыллаабыта ити көрдүүр усуйуоспун үстэ кыраннаран эрэ баран төлөөбүтэ, иккі сыл устата араас биричиинэнэн төлөөбөтө, заспыт сыллаахха дуоҕабарга илии баттыыры наадалаабыпан да ахчата. Оттон үлэ ветерана Козлов Василий Степанович 1990 сыллаах дуоҕабарга илии баттаабата. Эбиитин, дуоҕабарга илии баттата тиийбиппэр, көргэннэрэн араастаан үөрэн-хомуйан кэбистилэр, атырбын оннун булларыах буоллулар. Сылгы туох буруйдаах буолаахтыай биһиги, иккі атахтаахтар, сиэри-майгыны умнубуппутугар?

Мин дуоҕабары соҕотох ойбүнэн оҥорботоҕум, дьоммун ыытта сүбэлэһэн, ыарахаттан көрөн баран суруйбутум. Оннор бас билэччи биэтэ атыырга үөр сыһыытынан сылдьан ууланнаҕына, миэхэ 250 солк., оттон ууламмата-ҕына, 84 солк. усуйуоһу төлүөхтээх этэ. Убаһа сэтиннэн 4 күнүттэн араарыллыахтаах. Мин үөрү кэрийэн көрбүн, оно сылгы ыраанаабыт буоллаҕына, тута сигнал киллэрэхтээхпин, оччоҕо бэйэлэрэ көрөн-истэн эбии аҥаастыахтаахтар. Ити усуйуобуйаны сөбүлээбэт буоллахтарына, биэлэрин атын атыырга холбуулларга бэйэлэрин көҥүллэрэ. Ону сыанан ыарахан диэллэр. Билигин биир ыйдаах чоску оҕото 150—200 солк. буоллаҕ дии. Кырбас эти буларыг, биир сүөһүнү иитэрин барыта уустуурда, ыараата. Оннук кэмнэ мин тоҕо буор бөскөҕо атыыр тутан эрэйдэнэхпиний? Дьон ону ойдуохтэр эта.

Онон дьону сылгылаан, идэһилээн абыраннаҕым ити. Өбүгэ саҕаттан сиэр-майгы кэһиллэрэ хомолтоох, ыарахан. Өбүгэлэрбит оту-маҥы алдьатары, кыылы-суолу өлөрөру-өһөрөру айыыгыыллара, эгэ, киһини быһахото саҥарыахтара дуо, эпит тылларын кэһиэхтэрэ дуу?

Н. ДЬЯЧКОВСКАЯ,
пенсионер.

МАХТАНАБЫТ

Биһиги ийэбит Пестерева Марфа Семеновна 65 саастаах ыарахан ыарыыттан бу дьыл ыам ыйын 27 күнүгэр өлөн туораабыта. Саамай ыарахан күннэрбитигэр сүбэ-ама, күүс-көмө буолбут күндүтүк саныыр дьоммутугар: ийэбитин ыытта биргэ үөскээбит бэйэ дойдулаах В. И. Романовка, ийэбит үлэлэспит остолобуойун коллективыгар (сэбиэдиссэй В. А. Толстоухова), сельпо коллективыгар, администрацияларыгар уонна кини балыыһа, сбербанк коллективтарыгар, биргэ үөрэммит табаарыстарбытыгар, дьүөгэлэрбитигэр, аймахтарбытыгар ис сүрэхпититтэн махталбытын тиэрдэбит. Эйиэхэ, эйиги дьиэ кэргэттэргитигэр үйүн үйэнэ, олохтутуҥар дьолу-соргуну, хаһан да барамыат амарах дуйбаны бэлэмнэбит.

Н. Сивцева, Г. уонна А. Филипповтар, А. уонна Г. Монастыревтар, И. уонна Р. Шестаковтар.

Чурапчытаабы СПМК-1 учаастагар бастайаннай үлэҕэ электросварщиктар, сантехниктар наадалар. Үлэлиэхтэрин баҕалаахтар 21-435 телефонунан билсиҥ.

Администрация.

Таптыыр кэргэним, аҕабыт, эйэбит үлэ ветерана

ПОТАПОВ Семен Васильевич

90 саастаах ыалдьан өлбүтүн, диринньик нуруттуйан туран, барыа билэр дьоммутугар иитиннэрэбит.

Кэргэнэ, оҕолоро, сиэннэрэ.

Күндү убайбыт, аймахпыт, тутуу үлэтин ветерана

ПОТАПОВ Семен Васильевич

ыалдьан өлбүтүнэн кэргэнигэр, оҕолоругар, сиэннэригэр диринг кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Аймахтара.

Кылаанаах сельсоветын президиума үлэ ветерана

ПОТАПОВ Семен Васильевич

өлбүтүнэн кэргэттэригэр уонна аймахтарыгар кутурҕанын биллэрэр.

ДЬЯКОНОВ Лука Афанасьевич

Бу дьыл бэс ыйын 6 күнүгэр 68 саҥыгар 1954 сылтан ССКП чилиэнэ, Саха ССР культуратын үтүөлээх үлэһитэ, олохтоох суолталаах персональнай пенсионер Дьяконов Лука Афанасьевич соҕумардык өлөн туораата.

Лука Афанасьевич Чурапчы оройуонун Мугудай нэһилиэгэр баайынай кэргэнигэр төрөөбүтэ. 1942 сыллаахха Якутскайдаабы педучилищены бүтэрэрэ Советскай Армия кэккэтигэр ыытыллан 1946 сыллаахха диэри авиационнай часка авиамеханигынан сулууспалаабыта.

Армиятан кэлэрэ 1946—1966 сс. Кытаанах толорута суох орто оскуолатыгар учуутальынан, үөрэх чаһын сэбиэдиссэйинэн, 12 сыл устата директорынан үлэлээбита. Ити кэннитэн 1968 сылга диэри Чурапчы интернат-оскуолатыгар старшай интэччинэн, 1974 сылга диэри Мугудай орто оскуолатыгар учуутальынан үлэлээбита.

1974 сыллаахха бодоҥсуйбут Карл Маркс аатынан совхоз рабочкомун председателинэн быыбарданан 1980 сыллаахха диэри үлэлээбита. Пенсиэҕэ тахсан баран, 1988 сыллаахха диэри Чурапчытаабы лесхозка лесничтээбита.

Лука Афанасьевич аатаннай общественник этэ. 25 сыл устата сельскэй Советтарга депутатынан, 22 сыл устата исполкомнар чилиэннэринэн, сельсовет исполкомун председателинэ солбуйаччынан, 15 сыл устата маҥнайгы сүүрүк партийнай тэриллэ секретарынан, парткомнар секретардарынан, секретардарын солбуйаччынан талыллан үлэлээбита. 36 сыл устата пропагандист, «Знание» общество активнай лектора этэ. Лука Афанасьевич бойобуой уонна үлэҕэ үтүөларын иһин СССР 9 медалынан, Саха АССР Верховнай Советын Президиумун Бочуотунай грамотатынан, РСФСР, Саха АССР Үөрүҥ министерствотын, Саха АССР Тыатын хаһаайыстыбатын министерствотын, РСФСР уонна Саха АССР «Знание» обществоларын, ССКП обкомун уонна райкомун, райсовет исполкомун Бочуотунай грамоталарынан наҕараадаламмыта.

Лука Афанасьевич партия уонна норуот дьыалаларыгар бэриниилээх, чиэһинэй, ыраас дуоһаалаах, үлэни таптыыр, ирдэбиллээх коммунист, сытыары-сымнаҕас майгылаах табаарыс, доҕор этэ. Кини үтүө мөрүөнэ биһиги сүрэхпитигэр саас-үйэ тухары тыыннаах сылдьыа.

Табаарыстара.

Хаһыат аныгыскы нүөмэрэ 6. дь. бэс ыйын 15 күнүгэр, субуотаҕа, тахсыаҕа.

Чакыр сельскай Советын президиумун 1991 сыл бэс ыйын 8 күнүнэҕи уураабынан бөҕүөлэк айыгэр баар кирпичччэ буорун карьерын сиппааһа бүлпүтүнэн буору нэһилиэк тас өртүгэр таҥыы уонна миэстэҕэ наадаҕа үөскэйиэ булгуччулаахтык бобуллуна.

Сельсовет президиума.

Сэрии, үлэ ветераннарын оройуоннаабы совета сэрии, үлэ уонна партия ветерана, Саха ССР культуратын үтүөлээх үлэһитэ

ДЬЯКОНОВ Лука Афанасьевич

хомолтолоохтук өлбүтүнэн кэргэнигэр, оҕолоругар, сиэннэригэр, бары аймахтарыгар диринг кутурҕанын тиэрдэр.

Күндү балтыбыт, эдьиийбит

ОРТОЮКОВА Татьяна Ивановна

үйүн ыарахан ыарыыттан өлбүтүнэн оҕолоругар, сиэннэригэр диринг кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Эдьиийдэрэ, балыстара, быраттара.

Эдьиийбит, аймахпыт

БАРАШКОВА Анна Яковлевна

үйүн ыарахан ыарыыттан өлбүтүнэн билэр дьоммуттан, аймахтарыгар диринг кутурҕаммытын биллэрэбит.

Барашковтар, Макаровтар.

Чурапчытаабы сибээс үзелин уонна ЛТС коллективтара телеграф бириигадьырыгэр Пономарева Светлана Иннокентьевнаҕа таптыыр быраата

НЕУСТРОЕВ Иннокентий Иннокентьевич

хомолтолоохтук өлбүтүнэн диринг кутурҕанарын тиэрдэллэр.

Истиг доҕорбут, биргэ үлэлээбит табаарыспыт, «Якутводмелиорация» ПМК-тын сварщига

НЕУСТРОЕВ Иннокентий Иннокентьевич

эдэр саастаах хомолтолоохтук өлбүтүнэн кэргэнигэр, оҕолоругар, чугас дьонноругар диринг кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Биргэ үлэлээбит табаарыстара.

Күүсү эйэнийбитигэр Евдокия Ивановнаҕа уонна оҕолоругар кини таптаатах аҕалара үлэ уонна сэрии ветерана, Саха ССР культуратын үтүөлээх үлэһитэ

ДЬЯКОНОВ Лука Афанасьевич

хомолтолоохтук өлбүтүнэн диринг кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Аймахтара.

«Мугудай» сылгы заводун дирекцията, парткома, профкома, Мугудай сельскай Совета сэрии, үлэ уонна партия ветерана

ДЬЯКОНОВ Лука Афанасьевич

соҕумардык өлбүтүнэн аймахтарыгар, чугас дьонноругар кутурҕаннарын тиэрдаллэр.

АПХ үлэһитэрин профсоюбун райкома, тыа хаһаайыстыбатын сроюуоннаабы управлениета Карл Маркс аатынан совхозка өр сылларга рабочком председателинэн үлэлээбит, кыра дьаҥас коммунист, үлэ, сэрии ветерана

ДЬЯКОНОВ Лука Афанасьевич

өлбүтүнэн кини кэргэттэригэр, аймахтарыгар бэйэлэрин диринг кутурҕаннарын тиэрдаллэр.

Карл Маркс аатынан совхоз дирекцията, парткома, профкома бу совхозка өр сылларга профком председателинэн үлэлээбит коммунист, үлэ, сэрии ветерана, Саха ССР культуратын үтүөлээх үлэһитэ

ДЬЯКОНОВ Лука Афанасьевич

өлбүтүнэн бокуонньук кэргэнигэр, оҕолоругар, сиэннэригэр бэйэлэрин диринг кутурҕаннарын тиэрдаллэр.

Норуот үөрэҕириитин оройуоннаабы отдела, профсоюз райкома, Мугудай орто оскуолатын, Чурапчытаабы интернат-оскуола, Кытаанах орто оскуолатын коллективтара сэрии уонна үлэ ветерана, Саха ССР культуратын үтүөлээх үлэһитэ

ДЬЯКОНОВ Лука Афанасьевич

хомолтолоохтук өлбүтүнэн кини таптыыр кэргэнигэр, оҕолоругар, аймахтарыгар диринг кутурҕаннарын биллэрэллэр.

Спортивнай интернат-оскуола педколлектива педагогическай үлэ ветерана, Саха ССР культуратын үтүөлээх үлэһитэ, интернат-оскуола урукку старшай интэччита

ДЬЯКОНОВ Лука Афанасьевич

хомолтолоохтук өлөн туораабытынан кэрэхсиитэр, оҕолоругар, аймахтарыгар диринг кутурҕанын тиэрдэр.

Кытаанах орто оскуолатын коллектива биһиги оскуолабытыгар 20 сыл учуутальынан, үөрэх чаһын сэбиэдиссэйинэн, директорынан үрдүк таһаарылаахтык үлэлээбит Саха ССР культуратын үтүөлээх үлэһитэ

ДЬЯКОНОВ Лука Афанасьевич

өлбүтүнэн аймахтарыгар, урукку үөрэнээччилэригэр, билэр дьонноругар диринг кутурҕанын тиэрдэр.

Кытаанах сельскэй Советын президиума нэһилиэк бары олохтоохторун аатыттан биһиги нэһилиэккэ өр сылларга учуутальынан, оскуола директорынан, партийнай тэриллэ секретарынан, сельсовет депутатынан үтүө суобастаахтык үлэлээбит

ДЬЯКОНОВ Лука Афанасьевич

хомолтолоохтук өлбүтүттэн диринг кутуйарын биллэрэр.

Лесхоз администрацията, профкома ойуур хаһаайыстыбатын ветерана

ДЬЯКОНОВ Лука Афанасьевич

өлбүтүнэн бокуонньук кэргэттэригэр кутурҕаннарын тиэрдаллэр.

Оройуоннаабы кинн балыыһа коллектива хирургическай отделение медсестратыгар Дьяконова Любовь Лукиничнаҕа кини таптаатах аҕата үлэ ветерана, Саха ССР культуратын үтүөлээх үлэһитэ

ДЬЯКОНОВ Лука Афанасьевич

б. дь. бэс ыйын 6 күнүгэр соҕумардык өлбүтүнэн диринг кутурҕанын тиэрдэр.

Оройуоннаабы кинн балыыһа хирургическай отделениетын коллектива медсестра Дьяконова Любовь Лукиничнаҕа кини таптыыр аҕата сэрии уонна үлэ ветерана, Саха ССР культуратын үтүөлээх үлэһитэ

ДЬЯКОНОВ Лука Афанасьевич

соҕумардык өлбүтүнэн диринг кутурҕанын тиэрдэр.

Редактор П. И. ПОПОВ.

НАШ АДРЕС: 678700, с. Чурапча, ул. Карла Маркса, 26 сах. ТЕЛЕФОНЫ: редактор—21-332, отделы—21-265, общий—21-305.

Учредитель газеты «Саха олох» — районный Совет народных депутатов, соучредитель — райком КП РСФСР.
Газета издается на якутском языке, выходит по вторникам, четвергам и субботам.
Индекс газеты 58967. Объем—4 усл. печ. лист. Тираж — 4130.

ЗАКАЗ № 71. Чурапчинская районная типография Госкомпечати Якутской-Саха ССР, с. Чурапча, ул. Карла Маркса, 26 сах.